

Když Ondřej Michálek vytvářel v letech 1982–83 sérii kreseb, v níž zatím naposledy uplatnil figurální složku („tekoucí“ ženské úsměvy), bylo již zřejmé, že jej na těchto pracích přinejmenším stejně intenzivně zajímá i stránka nefigurativní, abstrahující. V téže době se v jeho díle objevily první zřetelné příznaky toho, co rozpracovává dodnes (připomeňme zvláště grafiku *Blesk*). Příští rok začal vznikat cyklus grafických listů *Osvětlování*, později *Infúze*, pak *Ochrana*. Znamenají výrazný, ale ne neorganický, násilný nebo nelogický přelom v jeho díle.

Zpodobuje v nich mezní situace, slovně vyjádřitelné zásadními kontrasty: koexistence – zatím nehodnotíme do jaké míry antagonistická – temného a jasného, pevného a neurčitého, pevného a rozplzlého, jasně vymezeného a divoce bujícího, iracionálního a koncentrovaného, chaotického a výlučného, dále pudovost a formy jejího usměrnění, kultivování, růst a problémy výběru, síta; paradoxy dvojpólovosti: osvětlení (nebo spíše osvícení) a zároveň pohlcení atd. Obsahovou stránku jen umocnil formální aparát: chladné objektivizující pozorování je násobeno zdůrazněným odstupem. Barevná škála se soustřeďuje na kontrasty zářivě chladné běloby a odstíny šedomodré.

Ondřej Michálek vždy inklinoval k zájmu o epickou složku výtvarného díla. V posledních letech tento interes konkretizuje systematickým propracováváním alegorických vrstev. Jsme téměř v pokušení říci, že se tu setkáváme s druhem alegorie klasicizující. Michálkovy alegorie totiž vznikají nikoli spontánně, nýbrž zřetelně na základě intelektuální spekulace. A navíc je v nich silně přítomen etizující, moralizující podtext. Setkáváme se tu tedy s vyhraněnou filozofující společenskou alegorií.

Alegorie prostupuje celým vývojem výtvarných umění. Ve 20. století bývala většinou zavrhována modernou, protože se v tradičním pojetí a pokleslých polohách nezdálo se, že umění se od ní definitivně osvobodilo a na jeho spirálovitém výstupu vzhůru mu nebude ani stát za to, ohlédnout se po ní. Michálek je dnes jedním z těch, kteří se tuto formu uchopení skutečnosti snaží přehodnotit, rehabilitovat při domýšlení jejích možností, při jejím spojování s novou formou, při pokusu dát jí novou náplň. Podstatnou součástí této inovace je složitá mnohvrstevnost a zároveň neukončenost, neuzavřenost ve smyslu ponechání velkého prostoru imaginaci. Autor navozuje široké oblasti k domýšlení; uveďme jen namátkou: vztahy individua a pospolitosti, střetávání základních principů v jedinci, zrovna tak jako ve společnosti, snaha o zobecnění a zároveň specifikování těchto principů, pokus o postížení sil a zákonitostí společných celé živé a snad i neživé přírodě, dějinná podmíněnost atd.

Neméně důležitá, ba ještě zřetelnější, je další vrstva, kterou bychom mohli označit za pronikání do mrazivé oblasti tajemna nebo jinak jako koncentraci problémů v jejich v jejich jasné, krystalické, monumentalizující podobě, osvětlující problém, který se objevil v blízkosti rozhodujícího okamžiku, jasným poznáním. Opět nerozlučně se prolínající paradoxy. Zároveň nesmíme ztrácet ze zřetele, že současná Michálkova tvorba rozvíjí i to, s čím před léty vystoupil v prvních grafických listech. Máme na mysli dlouhodobé úsilí o odhalování falešné mýtovitnosti, proces demýtizace, tedy ironický odstup a smysl pro zvláštní suchý humor, který monumentalizací znásobuje a krystalizuje to, co se jinak rozplývá v nezřetelnosti. Proti dřívějšímu, kdy tomuto procesu podroboval jen odpudivé nebo triviální, dnes zabírá skutečnost mnohem šířeji.

Pocit silného, až mrazivého napětí, které z Michálkových prací číší a zároveň akcentování epické složky, je dnes staví do blízkosti toho, co bychom mohli nepřesně označit za novoromantismus. V jeho díle se zároveň projevuje stále zřetelnější a organičtější souvislost s „olomouckou školou“, s tvorbou několika autorů, jeho vrstevníků, narozených v druhé polovině 40. let.

Pavel Zatloukal, říjen 1985

Text do katalogu vydaného u příležitosti autorovy výstavy v divadle v Českém Těšíně